

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Lancicii E Societate Iesv Opvscvlorvm Spiritvalivm
Tomvs ...**

Łęczycki, Mikołaj

Antverpiae, 1650

De primo gradu Spiritualis profectus, sito in diminutione peccatorum. Cap.
I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78809](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78809)

cere. Quocirca ostendendi sunt hi gradus, per quos proficientes in virtutibus, ascendunt, & ad altissimum in celo locum perueniunt, prius in hac vita summos virtutum apices consecuti.

CAPVT PRIMVM.

De primo gradu spiritualis profectus, fito in diminutione peccatorum.

16. PRIMUS gradus spectans ad profectum spiritus, communis omnibus, est diminutio malorum. Nam, vt ait S. Basilius, *Principium profectus est digressus à malo.* Quemadmodum enim in productione rerum naturalium, præcedit corruptio vnius rei, & sequitur alterius generatio; vnde est illud dictum Aristotelis, & omnium Philosophorum: *Generatio vnius est corruptio alterius;* & inter principia productionis primum est priuatio formæ præteritæ, quæ corrumpitur; sic in productione morali perfectionis Euangelicæ, hoc est veluti fundamentum, fidelium Deo placere & proficere cupientium, vt iuxta Psalmum, *declinent à malo, & faciant bonum.* Quia, vt ait S. Ambrosius, *Initium bonorum, est abstinentia malorum;* idque probat loco Psalmi citato. Quin & Galenus docet, *Omnia planè superuacanea esse, nisi ad hoc vnum referantur, vt se quis à peccatis longissime abducatur.* Porro mala nostra, à quibus diuerso modo abstinere debemus, multa sunt, & quæ, vt notat Abbas Nestero apud Cassianum, illà Ieremia sententiâ docemur: *Ecce constitui te hodie super gentes & super regna, vt euellat, & destruat, & disperdat, & dissipet.* In expulsione enim noxiarum rerum, quatuor esse necessaria designauit, id est, euellere, destruire, dissipare, dissipare. Sic Boëtius: *Qui serere ingenuum volet agrum, Liberat arua prius fructibus, Falce rubos silicemq, resecat, Vt noua fruge grauis Ceres eat.*
- In Ps. 61. *Impossibile est, inquit S. Basilius, vt capaces diuine gratia reddamur, (ad profectum necessariæ) nisi perturbationes & vitia nostras animas possidentia prius euicamus. Vidi ego medicos non prius medicinas salutare dare, quam vomitu materiam illam morbi causam euacuassent, quam ex mala diata genere, homines intemperantes sibi ipsi creauerant. Sed & vas, quod humore quopiam odoris retri & graueolentis præoccupatum fuerit atque imbutum, nisi id elueris diligenter, odorati cuiuspiam vnguenti influxum neuiquam poterit recipere. Opus itaque ea qua prius insunt effundere, vt eorum fiat capax, que immittere constituisi.*
- h. 15. fin. *Illustrat hoc ipsum aliâ similitudine S. Macarius: Cum quispiam, inquit, desertam ciuitatem in-
flaurare desiderat, in primis ea, qua labuntur & ruit, prorsus destruit, & ita fodere incipit, & in loco defosso fundamenta ponere, ac tum adificium collocare, nec mox constituitur domus. Eadem ratione, qui desiderat*

in locis desertis ac fetidis, hortum construere, primum incipit purgare, claudere, ductus aqua preparare, tum plantat, & clementem capiunt qua plantata sunt, vt hoc modo, multo post tempore, horum fructus profertur. Ita voluntates hominum, post transgressionem, inculcæ sunt, & deserta, ac spinosa. Dixit enim Deus homini: *Spinæ & tribulos terra tibi produceret. Multum igitur laboris ac diligentia adhibendum, vt quis perueniret & collocet fundamentum.*

Fundamentum autem est, ablatio multorum malorum, quæ profectum impediunt. Hæc autem mala, videntur ad quatuor capita posse reduci, quæ recenset S. Bernardus; scilicet, *Vitium, Tentatio, inueterata passio, imminens periculum, & laqueus insidians diaboli,* qui per tentationes prauas, in passionibus excitatas, & per admitticulum prauorum habituum, expanditur. Inter mala ergo diminuenda vel abolenda,

Primò, sunt peccata. Hæc enim sunt omnium maxima mala, nihil in se boni habentia; deo que peccatorum Deus causa esse non potest, vt est pœnarum. Hinc S. Dionysius ait, *Puniri non esse malum, sed fieri pœnâ dignum:* quod prouenit ex peccato. Et idè S. Thomas ait, *plus habere de ratione mali culpam, quàm pœnam.* Imò peccata sola, sunt propriè mala. Nam, vt ait Abbas Theodorus apud Cassianum, *In rebus humanis, nihil malum dicendum est, nisi peccatum solum; quod à bono Deo nos separans, malo facit diabolo copulari.* Quin & Cicero, solo naturalis rationis ductu, scripsit, sapientem, in aduersis casibus, hoc etiam se solari: *quod videt, nullum malum esse nisi culpam.*

Hæc ergo mala, primum sunt euellenda ei, qui profectui spirituali, in acquirendis virtutibus, est intentus: *Expulsione enim vitiorum, virtutes fructificant & succrescunt;* inquit Cassianus. Et, vt scribit S. Bernardus, *Non potest virtus pariter cum vitio crescere. Ergo, vt illa vigeat, ista crescere non sistantur.* Et quò magis hæc decreuerint, eò magis crescent illæ. *Quantum enim à vitio recesserit, inquit, Eusebius Emisenus, tantum virtutibus propinquabis; quia abdicatio criminum, adeptio meritum est; nec tantum meritum, sed etiam ipsarum virtutum.* Quia experimento comprobant Dei serui, verum esse nostri S. Francisci Xauercij dictum: *Quantacumque decessio à vitio, tanta est accessio celestium donorum.*

Huic ergo primum attendendum est omnibus, proficere cupientibus, imò omnibus protus Christianis. Nam, vt monet S. Macarius, *nisi quis bellum ineat aduersus peccatum, vitium, quod intrinsecus latebat, paulatim effusum, præ nimia copiâ, abducit hominem ad manifesta peccata perpetranda.* Vitium enim est, veluti fontis scaturigo, quacumque parte scaturiens. Quapropter dare debes operam, vt cohibeas vitiosos nequitia, ne ruens in mala infinita, quasi attonitus euadas. Riuis autem peccatorum impleta anima, tanquam demersa in paludosa aquâ, emergere in altum non potest, ac proficere. Explicauit hoc Filius Dei S. Birgitta aliâ similitudine:

Da-

l. i. Recu. cap. 41. Da stylus mirifici odoris est, & in fructu eius lapis. Si ponitur in pingui terra, pinguescit, & fructificat, & crescit in magnam arborem: si autem ponitur in arida terra, arefcit. Arida est nimis illa terra à bono, quæ delectatur in peccato. In quâ si semen virtutum seritur, non pinguescit. Pinguis autem est terra, mentis illius, qui agnoscit peccatum, & gemit se peccasse. Quocirca S. Teresa, ostendens suis monialibus, viam perfectionis, eas præmonuit: Primum huius fabrica lapidem bonam esse debere conscientiam, & omnibus vos viribus conuicti oportere, vt puram, etiam à venialibus, habeatis conscientiam; & semper quod perfectissimum est, sectemini. In hoc quippe omne nostrum bonum fitum est, vt veram lucem habeamus, ad Dei legem quàm perfectissimè obseruandam. Tali basi optime superstruitur oratio, & sine foris ac solido hoc fundamento, omnis superstructio collabatur. Ideò Abbas Agathon monebat: Non debere monachum permittere conscientia sua, vt eum accuset in quacumque re. Quin & Plutarchus in fine Opusculi, cui titulum indidit, Quomodò quis suos in virtute paranda sentire possit profectus, id quoque, inquit, si lubet, ad prædicta adiunge signum non exiguum, quòd rectè proficiens, nullum iam peccatum exiguum putat, sed omnia studiosè vitat atque obseruat. Sicut enim, qui diuites se fore desperant, paruos sumptus facere, pro nihilo habent, quòd nihil magni futurum putant, si paruum paruo adiciatur: spes autè ad finem propitius accedens, simul cum diuitiis auget diuitiarum amorem; ita & in rebus ad virtutem pertinentibus, qui non multa concepat, neque dicit, Quid tum postea modò sic, modò aliàs melius: sed singulis intentus, vbi vel minimo peccato, vitium se insinuans, venia locum dare videtur, agrè fert, & indignatur, manifestum facit, se purum aliquid sibi iam comparasse, quod inquinare nullo modo velit. Quare dubitandum non est, primam profectus nostri examen inchoandum esse à profectus, circa diminutionem peccatorum: sine quibus etsi hæc vita esse nequeat (quicquid delirauerit Pelagius, ab Ecclesiâ etiam ob id damnatus, & prius à S. Ioanne) tamen conari debemus, vt quàm minimè, & quàm ratissimè peccemus. Ideoque S. Dionysius, inter alia, à Christo ad imitationem nostram proposita, ait esse eius ἀσχετα, ἠσχητα, id est, impeccantiam. Et quòd Tertullianus ad Scapulam, de Christianis omnibus ait: Non aliunde noscibilior, quàm de emendatione pristiorum vitiorum; id multò magis melioribus Christianis (vbi sunt vitæ spiritali intenti) si proficere volunt, curandum est; vt ab omnibus peccatis, etiam minimis, tamquàm à facie colubri, fugiant, etsi ab omnibus prorsus liberi esse nequeant. Nam, vt apud Laërtium sapienter aiebat Crates, fieri non potest, vt quis à lapsu & errato sit semper immunis, sed tamquàm in malo punico, granum inest aliquod putridum; ita vita nostra sine næuo non ducitur, alicuius venialis peccati. Quamuis in hoc sacculo, magnâ iustitia quisque claritate resplendeat, inquit S. Ildorus Hispalensis, numquam tamen ad

19. c. f. viz profect.

20. Ruff. li. 3. num. 161.

21. 1. Io. 1. 8. Conc. Mileu. c. 7. & 8. Trid. sess. 6. cap. 11. c. j. Eccl. hier.

22. l. 2. fenz. cap. 18.

puram peccatorum sordibus caret; Ioanne attestante, qui ait: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. De solis ergo venialibus peccatis, quibus omnes sumus obnoxij hic agam, non de mortalibus, sine quibus, Dei beneficio, viuunt ij, in quorum gratiam, mea Opuscula seribo, & quia venialibus quoque quantum possunt abstinerere conantur. Nam, vt ait S. Augustinus, Qui ad perfectionem irreprehensibiliter currit, carens criminibus damnabilibus, ipsa etiam peccata venialia non negligi mundare. Cæterum peccata mortalia, vt ait Origenes, Non sunt peccata fratris, id est, non decent Christianos, multò minus, perfectiores Religiosos. Porro circa euulsionem peccatorum venialium, profectus sic cognoscitur in Dei seruo.

Primo, si numquam cum plenâ deliberatione Deum offendit: sed sicut monet Apostolus, seruat mandatum, sine maculâ, irreprehensibile, vsque ad aduentum Domini nostri Iesu Christi, quod sine deliberatâ peccati maculâ, tamdiu potest seruari; sine omni indeliberatâ, non potest. Peccatum deliberatum pulchrè explicat S. Teresa, in Itinere perfectionis. Hoc peccatum præcogitatum, & magnâ cum deliberatione factum, videtur, tamquàm si peccans diceret: Domine, quamuis tibi displiceat, nihilominus id ipsum committam. Iam tum scio id te videre, & noui id te nolle, tamen meam potius voluntatem & appetitum sequi, quàm tuam volo. Et huiusmodi casum, paruum quid esse dicere quis audebit? Equidem non leuem culpam id esse reputo, sed magnam, & valdè quidem magnam. Merito ergo S. Bernardus: Discite, inquit, fratres, iustum iudicem Deum, non modò quid fiat, sed quomodò fiat, considerate: & caute deinceps, ne quis parua reputet, quamlibet parua, si scienter delinquere conuincatur. Nemo dicat in corde suo, Leuia sunt ista, non curo corrigere; non est magnum, si in his maneam venialibus, minimisq; peccatis. Hac enim, dilectissimi, impenitentia; hac blasphemia in Spiritum sanctum; hac blasphemia irreuersibilis. Non sumus ergo è numero istorum, sed potius tales sumus, quales describit Deus ipse, S. Birgitam instruens. Sunt, inquit, qui plus timent peccare, & offendere voluntatem meam, quàm de aliquâ penâ: magisq; cruciarentur in æternum penâ intolerabili, quàm me prouocarent scienter ad iram. Hi dabitur tribulatio cordis, & corporis, vt Petro, & Paulo, alijsq; Sanctis: vt quicquid in hoc mundo deliquerint, in mûdo emendent: vel ad maiorem gloriam, & aliorum exemplum, purgantur ad tempus. Tu nullum peccatum puta leue, nullum negligendum. Tales imitantur, serui Dei feruentes. Nam, vt scribit S. Diadochus: Anima si ardorem ex cupiditate mundi collectum, studio resinxerit, etiam valdè parua errata pro grauissimis ducit. Merito; quia, vt ait S. Hieronymus, Sanè nescimus, an possimus aliquid leue peccatum dicere, quod in Dei contemptum admittitur: maxime si plenâ deliberatione admittatur, non ex metâ inconsideratione & subreptione. Quis enim ferat filium, inquit P. Claudius olim noster Præpositus

23. de perf. iust. c. 9. lib. 6. in Math.

24. 1. Tim. 6. 15.

cap. 41.

25. serm. 1. in Conuerf. Pauli.

26. l. 1. c. 14. l. 1. c. 36.

27. l. de perf. cap. 27. Ep. 14. ad Celân.

Indostr. c. 11. n. 6.

tus

tus Generalis, dicentem: Reuerà diligo patrem, sed
 citra lethalia vulnera & mortem: quicquid illi iniu-
 riarum, & molestiarum inferre poterò, faciam omnia
 sine respectu vllò, & liberrimè; nec tantillum curo,
 magis an minus ei placeam: modò me hereditate non
 priuet, vel mortè puniat. Sed efficacius grauitatem
 peccati deliberatione plenà committi exprimit
 S. Macarius: Sicut in rebus ob oculos positis, si mere-
 trix quapiam seipsam turpiter prostituat; ita etiam
 anima, que cuiuscumq; demoni se tradit, corrumpitur ab
 ipsi spiritibus. Quando quidem sunt, qui peccato vi-
 tiosè laborant ex proposito, quidam autem prater pro-
 positum. Quid verò sibi volumus ista: Ex proposito vitiosi
 sunt hi, qui suam ipsorum voluntatem vitio tradide-
 runt; delectantur cum illo, amicitiamq; contrahunt.
 Huiusmodi cum satana pacem habent: nec in cogitatio-
 nibus bellum gerunt cum diabolo. Immodò tales, ait S.
 Chrysostomus, demonum appellationem mere-
 ri: Qui volens deliquit, vel sponte furit, demon est;
 propterea, neque veniam ab hominibus neque miseri-
 cordiam promeretur. Ideò B. Catharina Genuens-
 sis, ne quidem imaginari poterat, sponte propria ali-
 quem delinquere, prateritum lethaliter. Quòd si fortè in
 oculos quippiam incurrisset, nullam peccati excusatio-
 nem admittens, non tamen capere potuit, hominem ex
 malitia peccare. Quemadmodum enim peccati enor-
 mitatem habebat perspectam, vt potius se in minimas
 particulas discindi permisisset, quam aliquod perpe-
 trasset, ita persuadere sibi non poterat, aliter se rem ha-
 bere cum proximo suo, existimans alios tanti Deum
 facere, quantum faciebat ipsa. Vnde peccatum non modò
 approbare non potuit, sed ne cogitare quidem reperiri
 tam malum, qui secus esset affectus.

hom. 27. int.

28. tom. 1. ser. de Canticis Davidis. c. 28. virg.

29. c. 9. eius vitæ.

1. 4. reuel. 4. 7. 4.

30. 3. p. paul. cap. 4. 1.

h. 87. in Martii.

2. 1. 10.

piloquium, à turpiloquio, operatio turpis profecta est,
 &c. sic à minimis ad maxima gradatim diabo-
 lus ducit.

Tertio, profecit is, qui nec leuiter venialiter
 peccat contra multas species venialium. Hoc
 summo conatu procurant magni serui Dei, id-
 eoque eorum generales totius anni confessio-
 nes, solo numero maiore peccatorum diffe-
 runt, circa illas peccatorum venialium species,
 de quibus se accusant in confessionibus parti-
 cularibus hebdomadatis. Quod memini me
 audiuisse, etiam à Paulo Cicotto, nostro fratre
 Coadiutore (sancto omnino, & cum magnà
 sanctitatis opinione, in qua semper Romæ vi-
 xit, etiam ibidem mortuo) qui suam confessio-
 nem generalem annuam, quam ex præscripto
 regularum, vt Coadiutor formatus, quotannis
 faciebat, mihi dixit, non differre ab hebdoma-
 darià, nec plurimum specierum peccata continere.
 Idem de ei similibus scio, ex confessionibus
 eorum. Peccata enim venialia, etsi ex suo ge-
 nere leuia sint, tamen ad mortalia disponunt.
 Ideò cum in hac vità omnino ab his liberi esse
 non possimus, saltem procurandum est ne mul-
 tis speciebus eorum facdemur; & paucissimas
 habeamus species dispositionum ad peccata
 mortalia, quæ sunt mors animæ inferri solita
 per multitudinem venialium, tamquam mor-
 borum acutorum disponentium ad illa, factò
 initio à leuioribus. In vnà siquidem malignitatè
 carenà, inquit B. Laurentius Iustinianus, conside-
 rata sunt vitia, in animarum ruinam, ab immundis
 spiritibus fabricatà atque contextà. Quòd autem ad
 hoc disponant, patet experientia in multis; &
 docet S. Thomas: Sicut accidens, inquit, potest esse
 dispositio ad formam substantialem, ita & peccatum
 veniale ad mortale. Et in respon. ad tertium: Pec-
 catum, inquit, veniale per se disponit ad mortale,
 quod in corpore articuli probat. Idem docet
 alii in locis. Porro peccatum veniale ad mor-
 tale disponit, inquit idem S. Thomas: Primò ex
 parte agentis: augmentatà enim dispositione, vel habi-
 tu, per actus venialium peccatorum, in tantum potest
 libido peccandi crescere, quòd ille qui peccat finem suum
 constituat in peccato veniali. Nam vniciuique habenti
 habitum, in quantum huiusmodi finis est operatio, se-
 cundum habitum, & sic multoties peccando venialiter,
 disponitur ad peccatum mortale. Alio modo, peccatum
 veniale ex genere, remouendo prohibens, potest disponere
 ad mortale. Qui enim peccat venialiter, ex genere, pre-
 termittit aliquem ordinem: & ex hoc, quòd consuecit
 voluntatem suam in minoribus, debito ordini non subit-
 cere, disponitur ad hoc, quòd etiam voluntatem suam
 non subiciat ordini vltimi finis, eligendo id, quòd est
 peccatum mortale ex genere. Ideò, inquit Cæretanus
 ibidem, à venialium consuetudine cauendum est, ne
 habituatis in illis, occurrentes tentationes animos dis-
 positivos propinque ad mortale inueniant. Quà de re
 sic S. Augustinus: Dum homines negligentes despr-
 ciunt peccata sua, quia parua sunt, crescentibus minutis comp-
 peccat-

1. 1. cap.

1. 3. c.

cap.

hom. Nu.

tr. 4. loc.

3. d. c. 1. cor.

sec. 87.

peccatis adduntur etiam crimina. & cumulum faciunt, & demergunt. Est hæc poena peccati: ut enim bene dicit S. Ildorus Hispalensis: iudicio diuino, in reatum nequius labuntur, qui distringere sua facta minora contemnunt; eod quod per minora disponunt, & veluti manu ducuntur ad maiora. Confirmat hanc veritatem Deus ipse, S. Teresie, sanctissimæ & sapientissimæ Virgini, quæ, etsi nullum totâ vitâ suâ prorsus peccatum mortale admiserit, & baptismi gratiam inuiolatam conseruauerit, teste Didaco Yepeso, Archiepiscopo Turiasonensi, eius Confessario in eius vitâ; tamen hæc purissima Virgo vidit, Deo ipso reuelante, præparatum sibi in inferno locum, ut ipsamet scribit in vitâ suâ cap. 32. Cuius rei nulla alia causa esse potest, quàm contemptus quorundam venialium peccatorum, quibus initio spiritualis suæ vitæ erat dedita, quæ, si, ut cœperat, continuasset, (decepta à quibusdam ignaris rerum Confessariis, nullum ob ea serupulum iniicientibus) delapsa fuisset in peccata mortalia, & ad illum in inferno locum sibi diuinitus ostensum peruenisset, tamquam per dispositiones peccatorum venialium, deducta ad mortalia. Ideo describens postea hunc suum errorem, scilicet parui facienti quædam peccata venialia, quæ quidam rudes Confessarii ei dicebant non esse peccata, sic in vitâ suâ scribit: Mansi in hac cecitate credo plus quàm septemdecim annis, donec quidam Pater Dominicanus, valde doctus, mihi aperuit oculos in aliquibus rebus: & illi ex Societate Iesv totaliter mihi incusserunt tantum timorem aggrauando ad ea mala principia sicut postea dicam, &c. Verè ergo venialia valde disponunt ad mortalia. Aliter, & appositè, Origenes ostendit, quomodo peccata disponant ad mortem. Anima, inquit, quoties peccat, toties vulneratur. O si posses per unum quodque peccatum videre, quomodo homo noster interior asidue vulneretur! vulneratur per linguam anima, vulneratur & per cogitationes, & per concupiscentias malas. Quæ si omnia videre posses, & vulnerata anima cicatrices, certum est quòd vsque ad mortem resisteremus aduersum peccatum. Sicut ergo multa vulnera disponunt ad mortem corporis, sic multa venialia peccata ad animæ mortem, quæ est quoduis mortale peccatum. Vita carnis tuæ anima est, inquit S. Augustinus, vita anima tuæ Deus est. Quomodo moritur caro amissa anima, quæ vita est eius; sic moritur anima amissa Deo, qui vita est eius. Deus autem amittitur per quoduis peccatum mortale. Ne ergo in hoc prolabamur, abstineamus quantum possumus cum diuinâ gratiâ à venialibus, ad id sensim disponentibus. Quocirca S. Barlaam, præscribens S. Iosaphat, à se baptizato, normam viuendi & conseruandi integrè gratiam in baptismo receptam, monet inter alia, vt paruis peccatis aditum in animam præcludat. Ob id enim, inquit, maiora peccata quotidie ad nos aditum habent, atque in animas nostras imperium obtinent, quoniam iis quæ minora esse videntur,

consentanea correctio minime adhibetur. Vt enim in corporibus qui parua vulnera negligunt, saniem plerumque ac mortem sibiipsis accersunt, ad eundem modum etiam in animis hoc vsu venit, vt qui minima vitia ac peccata nihili pendunt, grauiora sibi inuehant. Quatenus autem grauiora peccata ipsi oboriuntur, contracto tandem habitu, anima in contemptum cadit. Impius enim, inquit ille, cum in profundum venerit, contemnit. Ac deinceps, vt sus in ceno volutari gaudet, sic etiam anima illa praua consuetudini immerisa, ne peccatorum quidem factorem sentit, verum potius ipsis gaudet & oblectatur: vitiumq, inflat boni cuiuspiam, arctissime retinet. Atque vt etiam aliquando recepta meliori mente, scelerum suorum sensu afficiatur, non tamen sine magno labore ac sudore, à prauâ consuetudine, cui vltro ac sponte se in seruitutem addaxit, liberatur. Ita à paruis malorum exiguorum initium, ad maiora delabimur. Malum enim, vt ait S. Dionysius Arcopagita, cum sit defectio à bono, suâ infirmitate & pondere, semper ad aliud & aliud malum progreditur. Sed hoc mirabilis est, id etiam ab Ethnico Aristotele agnitum: qui cum dixisset, In principio peccatum consistere, (hoc est, dum ei non resistitur primâ facie) ostendit exemplis, multa & grauissima mala enasci ex paruis. Et ad conseruandam Remp. hoc in primis dat monitum: In rem etiam paruum intendere, paruum custodire. Idèd S. Gregorius Papa ait: Nonnumquam de terius in parua, quàm in magnâ culpâ peccatur. Maior enim quò citius agnoscitur, eò etiam celerius emendatur: minor verò, dum quasi nulla creditur, eò pesus, quò & securius in vsu retinetur.

Quartò, profectus signum est, si nec contra patuas species venialium, sepe delinquit, sed rarissime; quia, vt ait S. P. N. Ignatius, par est diminiui in dies, errorum numerum. Sed dices, inquit S. Augustinus: Peccatum quidem est, sed paruum est. Nec nos dicimus, quia capitale est peccatum; sed tamen si frequentius exerceatur, & ieiunius atque elemosinis non redimatur, nimis immundam animam facit. Aliud motiuum, ad diminuendum in dies peccatorum venialium numerum, tradit S. Thomas: Debet, inquit, habere propositum, se preparandi ad peccata venialia minuenda: alioquin esset ei periculum descendi, cum desereret appetitum proficendi, seu tollendi impedimenta spiritualis profectus, quæ sunt peccata venialia. Deinde, cum quodlibet peccatum veniale sit dispositio ad mortale, vt vidimus, multa venialia id magis efficiunt: idèd danda est opera, ne sæpe committantur. Nam frequentia, etsi non per se sola, tamen per mortalia, quæ adducunt, occidunt spiritualiter. Hinc S. Augustinus dicit: Multa venialia peccata, non secus occidere animam, quàm vnum mortale; vt exponit S. Thomas. Per frequentia enim venialia, concupiscentia, & habitus prauis robotantur, in mali consuetudine, cui resistere difficillimum. Idèd S. Gregorius bene monet: Minuta sunt, quæ erumpunt in membris per scabiem, vulnera, sed cum multitudo eorum innumerabiliter occupat, sic vitam corporis, sicut vnum

13. 1.1. scnt. cap. 19.

13. cap. 1.

cap 5.

34. hom. 3. in Num.

35. tr. 47. in Ioan.

8 Dam. e. 19. vitæ corum.

Prou. 8. 1. Pet. 2. c. 4. diu. nom. 1. 7. polit. cap 5. 36. 3. p. past. adiu. 34. 37. Add. 4. Exam. particul. ser. 244. de tem. 3 p 4. 7. a. 1. ad 1. Tra. 11. in 10a. & tr. in Epist. 38. 10a. & Ep. 108. & ser. 41. de SS. & 1. 702. hom. 42. c. 9. & h. 10. c. 8. & in Pl. 118. 93 & in vnum Plal. 66.

S. Th. 1. 2.
q. 88. a. 2.
Greg. 3. P.
p. aft. c. 34.
Hil. in Pf.
136.
3. p. aft.
cap. 34.

39.

serm. de
triplici
cultod.

2. Cor. 13.
7.
gradu 6.

40.

Ep. 249.

Ep. 14. ad
Ccl.

hom. 89.
in Matt.

1. 2. sent.
cap. 18.

10 prolog
rel. hist.

num grave inflicium pectori vulnus, necat. Et S. Hilarius: Periculose sunt: iam robuste cupiditates, & difficulter adulta quaque perimuntur. At, etiam non adulta peccata, si multa sint, valde maculant animam, spiritualis profectus auidam, & veluti agonizare compellunt. Idem monet S. Gregorius: Admonendi sunt, qui quamuis in minimis, sed tamen frequenter, excedunt, ut nequaquam considerent qualia, sed quanta committunt. Falla enim sua si despiciunt timere, dum pensant, debent formidare cum numerant. Hoc autem maxime curandum est Sacerdotibus, & Religiosis, quos Deus in statu digniore collocavit. Nam, ut ait S. Bernardus, quod nitidiores manus, eod grauus quiuis minor neuis in eis offendit: & sicut pretiosam vestem exigua quouis macula turpius decolorat, nobis ad immunditiam minima qualibet inobedientia sufficit: nec iam neuis est, sed grauis macula, si in actionibus nostris vel minorum resider negligentia mandatorum. Ne ergo multae & frequentes sint haec maculae, curandum est ei qui proficere satagit. Idem Apostolus scripsit Corinthiis: Oramus Deum, ut nihil mali faciatis; optans ut ne semel quidem peccarent. Nihil enim mali, omnia prorsus peccata excludit. Porro, an, & per quae media, Deus praestet seruis nonnullis suis, ut raro labantur in peccata venialia, dixi in Opusculo primo de gradibus puritatis: vbi certissimis exemplis demonstravi, magnos Dei seruos, singulari Dei gratia rarissime committere venialia peccata, & ab iis per longa temporum spatia prorsus abstinere, vsque adeo, ut ne semel quidem per plures menses, in vllum veniale peccatum labantur: tum quia summo conantur studio purissimum, pro habitaculo gratia Spiritui sancto, conseruare animam, & corpus immaculatum: scientes cum S. Bernardo, prorsus distlicere in pulchro corpore, non solum morbum, sed & nauum: tum quia horrent omnem offensam infinitae bonitatis diuinae, quam tenerissime reuerentur & amant, ideoque iuxta S. Hieronymum consilium, minima quaque pro maximis cauent: tum quia metuunt, ne frequentia leuium peccatorum ad grauiora perueniant, edocti multorum infelici lapsu, qui, ut docet S. Chrysostomus, per parua desideria redditi, nec recolentes, dum ea contemunt, ad expulsionem eorum generose consurgere, cito in iis ex paruis maxima fiunt: tum quia, ut ait S. Isidorus, peccata leuia, quae ab incipientibus quotidiana satisfactione purgantur, a perfectis viris, (quos fideles Dei serui & seruantes imitari quam maxime student) velut magna crimina evitantur, tum quia, ex altissimae perfectionis desiderio assiduo (quod in antiquis Sanctis commendat Theodoretus) in corpore mortali & patibili, incorpoream emulantur naturam: & per imitationem eius, quae in caelo est, viuendi rationis, summam Sanctorum emulati philosophiam (hoc est, perfectionem) omnem eorum virtutem exprimunt, & non are & literis illam insculpunt memoriam, sed quasdam eorum animatas imagines, & statuas se ipsos effi-

ciunt. Cum ergo in caelo sint Sancti sine macula & ruga, Christi beneficio, hoc ipsum exacti imitatores, etiam in hac vita, pro Dei maiore gloria emulantur, ac proinde rarissime peccant.

Quin, profectus signum est in eo, qui etiam leuia, quae periculosa sunt, numquam committit, uti sunt cogitationes impurae, aspectus curiosi feminarum, ac formosorum, & turpium picturarum, lectioes curiosae rerum saecularum, a quibus facilis est ad grauiora progressus. *Omen turpem concupiscentiam*, inquit S. Ammon Abbas apud S. Ephraem, ac voluptatem carnalem, etiam minimam desolare, caueat, aspectum hominis nisi necesse sit. Pulchre hanc rem commendat S. Macarius: Si fuerit hortus arboribus fructiferis, & aliis bene olentibus plantis, confitus, & per omnia bene excoltus & exornatus, qui etiam sit munitus exiguo pariete, pro septo & vallo: iuxta quem contingat flumen rapidum transcurrere; licet aqua modica illud parietem, corrumpit fundamentum, sumis eductionem, & paulatim fundamentum dissoluit, & ingreditur, effringit & extirpat omnes plantas, vniuersam culturam delet, & fructibus ferendis inuicem reddit; ita se habet cor hominis, quod non caret cogitationibus inbonstis, quae instant cordi tanquam vitiorum fluij, volentes illud diruere, & sibi vendicare. Itaque si leuis fuerit paululum animus, & labatur in cogitationes impuras, en spiritus erroris, pabulum acceperunt, & ingressi euerterunt quae illic splendebant, delectisq; probis cogitationibus, animam desertam reddiderunt. Quo autem modo possit vna parua & leuis & non diu durans, sed voluntarie accersita, impura cogitatio, aded nocere animae, & tam multa (vbi saepe contingit, cum maximam Dei iniuriam & animarum ingenti damno) tam, inquam, multa mala inuehere in animam, sic S. Macarius statim ostendit apta similitudine. Sicut, inquit, oculus, omnium corporis partium est minimus, & ipsa pupilla oculi, cum sit exigua, tamen est vas ingens, quoniam intuetur vna, calum, astra, solem, lunam, vrbes, & alias creaturas, & eodem modo, quae conspiciuntur in illa parua pupilla oculi, simul & eodem momento formantur & effinguntur; hoc pacto se mens habet in corde, ipsiusq; cor, est vas quoddam exiguum; ibi nihilominus dracones, ibi leones, ibi bestia venenosa, ibi vitiorum cuncti thesauri, ibi aspera & salebrosa via, ibi praecipitia. Quocirca fugiendae sunt & statim expellendae quaeuis impurae cogitationes, etsi leuissimae & non periculose videantur, uti & occasiones earum ex incuria oculorum oriri solitae, ne per res, quae videntur exiguae, tam magnae scelerum machinae introducantur. Idem merito S. Bonaventura, inter tres gradus assequendae castitatis, primo loco ponit hunc, non offendendi Deum in hac materia, nec lechaliter, nec leuiter; sed resistendi cum omni diligentia, cogitationibus, & motibus sensuum. Hoc, singulari Dei beneficio, donum habuit S. Theresia, eximiae & rarae puritatis virgo, sed fecunda prolis religiosissima,

41.

c. parz

num. 3.

Procl. 6.

rel. c. 49.

hom. 41.

hom. 41.

Proc. 6.

rel. c. 49.

42. utriusque sexus spirituales mater, & Magistra sanctissima, ac simul sapientissima, quæ totâ vitâ nullum peccatum, etiam veniale contra castitatem commisit, quod esse posset materia confessionis: quemadmodum testatus est noster P. Franciscus Ribera in defensione eius vitæ immaculatæ, & alter Societatis Nostræ P. Rodericus Alvarez eius Confessarius, ostensis suis perspicillibus vitreis, aliquibus dixit: Sicut est impossibile, ut huc intret mala cogitatio, ita erat anima Teresie, beneficio specialis diuinæ gratiæ, vti scribit in eius vita Didacus Ypephus Archiepiscopus Turriafonensis. Et quamuis de omnibus intelligenda sunt illa Spiritus sancti verba: Serua legem meam, ut pupillam oculi tui, maxime tamen de castitate. Nam, ut ait Saluianus Massiliensis, Perfecte ac sincerissima sancti animi volens colores suos facere Saluator, insit ab his cautissime etiam minima vitari, scilicet ut quam pura est pupilla oculi, tam pura esset hominis Christiani vita: & sicut salua intuitus incolumitate, pulueris labem in se oculus non reciperet; sic vita nostra labem in se penitus impudicitia non haberet. Non habebit autem vllam vita nostra impudicitia labem, si ab eius occasionibus nostræ cogitationes & sensus alieni fuerint. Bene enim Theodoretus, in proemio religiosæ historiæ, scriptum reliquit: Tels in nos diabolus, nostris membris vitur. Nam si neque inescantur oculi, neque aures demulcentur, neque tactus suauis quodam sensu titilletur, neque mens improba admittit consilia, frustra laborant qui parant insidias. Quomodo enim urbem in alto edificatam, & validis propugnaculis munitam, & profundis fossis vndique circumdatam, nullus hostis cepit, si ex eis qui sunt intus nemo prodit, & portas aliquas aperiat, ita fieri non potest, ut demones, qui bellum gerunt extrinsecus, superent animam, circumdatam à diuinâ gratiâ, nisi cogitationis alicuius socordia, nostrorum sensuum aliquam fenestram aperuerint, & per eam inimicum intrinsecus admisserint. Hac cum à diuinâ Scripturâ aperte didicissent ij quorum laudes à nobis celebrantur, & Deum audissent dicentem per Prophetam: Ascendit mors per fenestras, cum diuinis legibus tamquam quibusdam repagulis & vestibulis, sensus clausissent, menti clauis eorum tradiderunt: & neque labra linguam aperiebant, nisi mens imperasset, nec pupilla permittebatur, ut se extra alia porrigeret. Cum ergo murorum & portarum custodia eam curam gefissent, & internis cogitationibus eam concordiam conciliaissent, aduersarios extrinsecus inuadentes irridebant, qui vi quidem intrare, propter diuinæ gratiæ presidium, non poterant, nullam autem inueniebant proditorem, qui inimicos vellet admittere. Hæc & plura præclara Theodoretus habet, necessariò seruanda ei qui vult proficere in virtutibus.

44. Sexto, si numquam in Dei cultu, etiam venialiter peccat; scilicet, in oratione, meditationibus, officio diuino, sacro audiendo, vel dicendo, administratione & susceptione Sacramentorum, & aliis functionibus sacris Ecclesiasticis, cum communibus aliis, cum propriis Patro-

chorum. Nam, ut ait S. Chrysostomus, *Quantum centum denarij à decem millibus talentis distant, tantum, imò verò multò plus, ea quæ in hominem peccata, distant ab his, quæ in Deum committuntur.* Imitandus est hac in re S. Macarius Abbas, qui teste Palladio, *centum quotidie constituit orationes faciens, & laborans manibus ea quæ sunt ad alimentum necessaria, & Fratribus vtilitatem reddens congressionis per sexaginta annos, in oratione non fuit negligens.* Excelluit quoque in hoc profectus gradu alter Sanctus, quem scribit S. Nilus, à demonibus per duas hebdomadas, velut orbem quemdam, in aërem iactatum, & per aëra excipi solitum, mente tamen, nullo modo, à sua seruidâ oratione, fuisse distractum. Ita erat sollicitus, ne vlla macula in eius orationem irreperet. Merito: quia, ut monet S. Chrysostomus, *maiore debemus studio curam agere diuini cultus, quam vitæ nostræ: hoc est, potiùs vitæ iactura facienda est, quam vllum in Dei cultu deliberatè admittendum peccatum.* Hoc ita commendat S. Macarius in Lege, *animalia ratione carentia offerbantur in sacrificium, quæ, nisi mactarentur, grate non erant oblationes: modò quoque, nisi occidatur peccatum, oblatio non est accepta apud Deum, & vera.* Si enim Deus in Lege veteri, voluit sacrificia illius, & res quæ offerbantur in illis, tanquam figuris rerum futurarum, esse sine macula; multò magis in adoratione Dei per spiritum & veritatem procul abesse debet omnis contaminatio & factitas peccati. Quam ad rem, facit præclarum S. Hieronymi monitum: *Quia fragili carne circumdamur & cogimur pro victu atque vestitu, & necessariis quæ ad corpus pertinent, aliqua facere, quæ facere non deberemus; saltem à nobis hoc exigitur, ut quando in nos reuertimur, & scimus cur nati sumus, & interiora atque adyta templi ingredimur, recedamus à vitis sæculi, & ne minima quidem peccata faciamus.* Imitemur illum qui in Præto Spirituali describitur interrogatus à quodam sene aduenâ: *Dic mihi frater, in tanto tempore solitaria vitæ, spiritualisq; exercitij quid lucratus es?* Dixit ei frater: *Vade, & post decimum diem veni ad me, & dicam tibi.* Senex autem abiens, post decimum diem rediit, inuenitq; fratrem migrasse ad Christum, & reslam, in qua scriptum erat: *Ignosce pater, quia nunquam dum opus Dei agerem, aut horis constitutis psallerem, mentem meam dimisi in terram.* Ad horum classem reduci possunt nostri fratres, B. Stanislaus Kostka, B. Aloysius Gonzaga, & Alphonsus Rodriquez Coadiutor & ferè perpetuus ianitor, qui, ut in eorum Vitis & processibus pro Canonizatione factis legitur, nulla distractione in orando, Deum offenderunt. His annumerandus est & noster Bernardus Cantaber laudatus à Francisco Saccino, qui suam orationem non interrupit, nec loco se mouit, etsi diabolus sæpè specie colabri per collare ad nudum eius corpus lubricus insinuans, rotum, gelido tactu pertentaret. Sancti enim viri maiore quam promiscuum vulgus iustorum, lumine illustrati, agnoscunt quantâ sit colendum reuerentiâ

T t t
supre.

hom. 6. in Mart.
hist. Laub.
cap. 24.
cap. 109. de orat.
ho. 5. de incompt. Dei nat.
ho. 47.
in c. 44. Ezech.
cap. 98.
2. p. hist. 1.1. n. 139.

supremum. Numen Diuinae Maiestatis, ideo tanquam enorme peccatum, quemuis in cultus diuini operibus nauum detestantur & vitant.

Coll. 23.
cap. 7.

Hinc ait Abbas Theonas apud Cassianum: Non iniuste non solum leui peccato, sed etiam gravissimo impietatis crimine astringitur, qui precem Domino fundens, subito à conspectu eius, quasi ab oculo non videns nec audientis, cogitationis improba vanitatem secutus, abscesserit. Et cap. 3. Qui summam totius voluptatis & gaudij & beatitudinis sue in diuinarum rerum tantum contemplatione constituunt, cum ab ea inuerti, vel paululum violentis cogitationibus abstrahuntur, velut quoddam sacrilegij genus in se presentis poenitentiam puniunt vltione, ac vilissimam creaturam, ad quam sit detortus mentis intuitus, creatori suo se praeuulisse lugentes, pendè dixerim impietatis sibi crimen adscribunt: & licet ad conspiciendam diuinae gloriae claritatem, oculos sui cordis summam claritate conuertant, tamen etiam breuissimas carnalium cogitationum tenebras non serentes, quidquid ab illo vero lumine, mentis aspectum retrahit, execrantur. Peccata enim leuia, inquit S. Isidorus, praesertim in Dei cultu, quae ab incipientibus quotidianam satisfactione purgantur, à perfectis viris velut magna crimina euitantur.

1. 1. sent.
cap. 18.

45.

Septimo, profectus quoad diminutionem, hinc quoque agnoscitur, si etiam in rebus alijs, & materijs, numquam talia venialia committit, etiam leuia, quae valde dedecent maturum, & grauem virum, vt sunt mendacia, detractiones maleuolae, vitia gulae, per excessum frequentem, in cibo, & potu, praesertim notabilem vel sanitati noxium, contentiones & rixae. Talis erat S. Ephrem, qui in testamento suo scribit, se numquam cum vilo Christiano contendisse, nec sermonem stultum è labijs eius egressum esse, & in omni vita sua neminem maledictis onerasse, & his similia. Talis erat Bellarminus, qui numquam tota vita, ne quidem in pueritia, se mentitum meminit. Et quod magis confundere debet Christianos, & multo magis religiosos, Epaminondas Princeps Thebanorum (teste Emilio Probo) tam seuerus fuit veritatis cultor, vt ne ioco quidem vnquam mentitus sit. Aded enim mendacium execranda res est, vt quidam apud S. Thomam dixerit: Vitius perfectis, omne mendacium peccatum esse mortale.

22. q. 110.
a. 4. ad 5.

serm. 9.

Nimis grauis censura, sed haec mira, quam habet S. Dorotheus. Nullus, inquit, mendax, adhaerere vnquam Deo, aut vniui potest. Et ita signum profectus est, à talibus venialibus semper abstinere; vnde S. Augustinus: Perfectorum praeceptum est, non mentiri, sed nec velle mentiri. Praesertim cum S. Hieronymus dixerit: Quoties vitium vincimur, Deum negamus. Paulo autem ante inter haec vitia quibus Deum negamus, commemorauit, mendacium, quo Christum, veritatem, ait negari, cum tamen mendacium ex genere suo, non sit mortale, sed veniale peccatum, vt docent Theologi. Tales, religiosos omnes esse oportet, vt de illis dici possit, illud Papiniani, cuius dictum in

D. decod.
Inst. 1. 15.

Imperatorias leges relatum est. *Quae facta adum pietatem, existimationem, verecundiam nostram, & vt generaliter dixerim, contra bonos mores sunt, nec facere nos posse, credendum est.*

Quandò, si exterius nullum veniale committit. Peccata enim quae superficiei tenus admittuntur, vt ait S. Basiliius, & externè apparent, sunt, leuia, fordis culpam similia videntur. Ideoque merito idem alio in loco monuit. Prius actiones corporis corrigere oportere, vt decenter ac congruè eas perficere possis, iuxta praescriptum diuini verbi, ac sic tandem ad intelligibilem contemplationem ascendere. Ideò, vt docet S. Gregorius, sancti viri, ita se, in operibus suis, Deo auctore custodiunt, vt omnino, vnde accusentur, exterius non inueniantur. Et hoc est, quod S. Hieronymus monet: Ipse incessus, & motus, vultus, sermo, silentium, quandam decori sacri praeserat dignitatem. Omni iustus, inquit B. V. Maria, primò sit iustus sibi ipsi, ca. 1. 4. renuendo scilicet, ne quid in locutione, seu operatione, aut exemplo appareat, quod proximum possit offendere. Ne quod ex insuetudine reprehendit, vel docet, in alijs destruat moribus inordinatis. De exterioribus peccatis fortè, omnino abolendis, scripsit Seneca: Non diminutionem malorum, in bono viro intelligo, sed vacationem, nulla debent esse, non parua, nam si vlla sint, crescent, & interim impediunt, quomodo oculos, maior & perfecta suffusio, excecat, sic modica, turbat.

Nonò, si quotannis, saltem vnum aliquod peccatum veniale minuat, vt iussit Thomas de Kempis. Si omni anno, vnum vitium extirparemus, citò viri perfecti efficeremur. Deipara S. Brigitta commendat. Non ad aliud viuere in mundo, nisi, vt Deo faciat honorem, & vt minuat peccata. Cum qui vicerit auxilio Domini, libidinem, inquit Cassiodorus, ascendit primum gradum; cum dominatus fuerit superbia, subit alterum; dum superauit auaritiam, subit tertium, & tot gradibus euebitur, quot vitia ab solutus fuerit. Hoc commendabat Abbas Hyetichius: vt vita monachi, iuxta imitationem Angelorum, fiat comburens atque consumens peccata. Sine hac peccatorum diminutione, profectum in virtute non posse consistere, nec agnosci, sic ostendit Plutarchus: Non poterit, inquit, quisquam suorum esse conscius ad virtutem profectum, si nullam de stultitia faciat diminutionem, sed vitium aequali semper pondere appensum, plumbi instar, & decorum quo rete, trahitur. Sicut neque in Grammatica discenda, se proficere, aut Musica intelligit, qui nullam partem ignorantiae rerum istarum deponat, sed eadem semper in insuetudine perseveret; neque medicina agroti, quae eum nihil alleuet, aut vtrumque remittente, aut concedente morbo, leuiusculè habere efficiat, nullam sensum mutata in melius valetudini afferet, antequam corpore, sanitati pristina reddito, contrarius habitus integer, morbo successerit. Omnia peccata, sunt inimici Christi, inquit ipse Christus Dominus, alloquens S. Brigittam iubensque ab eis recedere. Sicut autem fidelis militis est, occidere si potest, vel saltem minere multitudinem & numerum inimicorum Regis sui: ita minuendus est quam

maximè numerus peccatorum, ab iis presertim, qui Christi militie nomen suum dederunt. *Omni autem, inquit Christus Dominus, qui abstinet ab illicitis, verè meus miles est.*

Decimò, si quis minimum peccatum veniale, maximi, & pluris quàm antea facit, & eius emendationem non differt, & quoduis tanquam grauissimum vitat, & deslet commissum, non quidem in Stoicorum opinione, reprobata à S. Scriptura & SS. Patribus, & Philosophis moralibus, non facientium discrimen inter peccata, ac si essent omnia equalia, & paria, sed in sensu Sanctorum & perfectioni eximie studentium, qui magis vitabant, & deslebant venialia parua, quàm soleant mali & tepidi, graua; & ita à minimis abhorrebant, ac si essent grauissima, non quòd ea non crederent, grauibus longè esse minora, nec quòd putarent amicitiam cum Deo (à solis peccatis mortalibus dissolui solitam) dissoluentia, sed, quia, vt ait S. Hieronymus, *Tandè facilius abstinemus à quocumque delicto, quantò illud magis metuimus: nec citò ad maiora progreditur, qui parua formidat.* Hoc sano sensu, docet Cassianus, gulæ vitia, & somni excessum, eodem studio, quo meretricationis vitium desecanda iis, qui magnos cupiunt facere in virtutibus progressus. Hoc pio sensu, SS. Patres passim moment, minima pro maximis cauere, vt scribit S. Hieronymus, seu S. Paulinus, & S. Bernardus. *Non est enim minimum,* inquit S. Cæsarius Arelatis, *vitia in vitâ hominum, negligere minima.* Sic S. Chrysostomus considerans pericula ex paruis nascencia, & quòd ea, non ita ob suam paruitatem excitent ad eorum fugam, vt magna, suâ enormitate se reddunt exosa, ait, *non tanto studio magna vitanda videri, quanto parua & vitia.* Maior enim, inquit S. Gregorius, quò citius, quia sit culpa agnoscat, eò etiam celerius emendatur. Minor verd, dum quasi nulla creditur, eò peius, quò & securius, in vsu retinetur. Vnde sit plerumque, vt mens assuetâ malis leuibus, non perhorrescat grauiora, atque ad quamdam auctoritatem nequiria, per culpas nutrita, perueniat: & taudè in maioribus contemnat perimescere: quantò didicit in minimis, non timendo peccare. Saltem olim viri perfecti, leuia tanquam magna vitabant, vt & nunc vitant. *Perfecti,* inquit S. Ildorus, *leuia queque delicta quasi grauissima lugent.* Testis est, de S. Paula, S. Hieronymus, quæ ita leuia peccata plangebant, vt illam grauissimorum criminum crederet ream. Qui tali affectu prosequuntur minimos lapsus suos, solliciti sunt ne differant eorum emendationem, ac hoc modo proficiunt. Hinc S. Gregorius Nazianzenus, inter alia profectus signa, hoc etiam ponit: *Si quis repudiari voces. Quid tum postea? Nunc quidem ita, aliàs verd melius.*

50. Vndecimò, profectus signum est, si etiam peccata materialia cauet, vt sunt ea, quæ culpæ non sunt, ob defectum solum inculpabilem considerationis, seu, vt Theologi loquuntur, ob

defectum aduertentiæ rationis, & ea quæ vocantur, imperfectiones seu defectus, vt sunt distractiones inuoluntariæ, & indeliberatæ, & profus inculpabiles, agitatio digitorum inanis, seu vt aliqui appellant, tympanizatio: masticatio festuca: extremi cinguli aut rosarioli, vel benedicti numismatis, rosario appensi, rotatio; digitorum singulorum, ad strepitum edendum instituta tractio: capitis non necessarius motus: manuum in familiari colloquio gesticulatio: ex primo motu verba iracundè prolata, & his similia: quæ tamen & Philosophi morales, & Sancti magni olim improbabant: vt est in sedendo, genu supra genu ponere, quod in S. Arsenio, duorum antea filiorum Imperatoris Magistro, improbabant Patres, teste Metaphraсте in eius vitâ. Et S. Basilius, & S. Vincentius damnant; & his similia. Sicut enim Ecclesiam Christus vult esse sine maculâ peccati, & sine rugâ imperfectionum; ita multò magis religiosos, qui sunt, vt ait S. Nazianzenus, *Ecclesia pars selectior & sapientior,* omni carere nœuo oportet. Erat hoc cordi nostro S. P. Ignatio, qui vt scribit in eius vita Massæus, *ita compositis fuit moribus, vt neque manum neque oculum, membrumve aliquid, sine causa & ratione moueret, & in statu, incessu, accubatione, sessione, decorum teneret.* Vt enim monet Tertullianus: *Tanta debet esse plenitudo pudicitia Christiana vt emanet ab animo in habitum, & eructet à conscientia in superficiem, vt & foris inspicat quasi supellectilem suam.* Illud, inquit Nazianzenus virginem alloquens, *velim non ignores, rugam tibi vnâ turpiorem esse, quàm maxima vulnera iis qui in mundo viuunt: nec enim tam notabilem & conspicuam in sordidis quàm in puris vnus coloris vestibus, labes aliqua seditatem habet.*

Duodecimò, si quoad ista, quodammodo (moraliter loquendo) sumus velut impeccabiles: id est, ægrè, difficulter labamur in ea, in quæ nostra fragilitas, & vitæ huius conditio, post vitiatam peccato naturam nostram, pettrahit etiam, quandoque perfectissimos, sed quasi nolentes. De his S. Gregorius: *Sæpi viri, licet iam magnâ virtute claritate luceant, aliquas tamen, (non dixit multas) peccati nebulas veluti quasdam noctis reliquias, nolentes trahunt.* Hoc commendans S. Dionysius Areopagita ait: *Oportet nos si ad Deum desideramus, per communionem ascendere, in diuinitatem sui, secundum carnem, vnâ respicere, (scilicet Christi incarnati) & ad eam similitudinem mirabili impeccabilitate, in Deiformem, & immaculatum habitum recurrere: sic enim pro captu nobis cum simili societatem donabit.* Hoc indicat sponsa in Canticis: *Expoliatus me tunicâ meâ quomodo induar illâ?* Expendit particulam, *Quomodo,* S. Ambrosius: *Vide, inquit, anima Deo deuota quid dicat: sic se actus corporis, & terrenos mores exiit, vt nesciat quomodo, etsi velit, rursus posuit induere.* Ita impuræ Dominæ respondit S. Ioseph: *Quomodo possum hoc malum facere, & peccare in Deum mecum: id est, non possum; eo sensu,*

T r i a s u,

1.1. reu. cap. 6. 49.

Ep. 14. ad Cel.

1. j. c. 10.

Ep. 14. ad Cel. tr. de ord. vic. hom. 8. ad mon. hom. 87. in Mart.

3. p. past. cap. 34.

12. sent. cap. 1. Ep. 27. ad Euldo.

50.

19. Julij apud Suerium. Basiler. de abd. reru. 51. Vin. de vit. spir. cap. 79. Or. in laud. Bas. l. 3. c. 6. de cult. fem. cap. 13. Or. de fuco.

52.

In Pf. 2. Pœuit. c. 3. Eccl. hier.

Cant. 5. 3. l. 3. de Virgin.

Gen. 39. 9.

1. Ioan. 3. 9. I. de vera relig. c. 16.

su, quo S. Ioannes ait: Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, & non potest peccare. Hæc anime firmitas, iudicio S. Augustini, est tertia ætas interioris hominis, cum anima menti ita copulatur, & velamento pudoris obnubitur, vt iam recte viuere non cogatur, sed etiam si omnes concedant, peccare non libeat. Hoc sensu intelligenda sunt illa verba Christi, S. Brigittæ dicta: sicut impossibile est diabolo, separare amicos meos à me. Sic Apostolus exclamauit audacter: Nulla creatura poterit nos separare à caritate Dei, qua est in Christo Iesu, Domino nostro. Hanc auersionem à peccato, imitantur illi monachi S. Pachomij, de quibus scribitur in Vitis Patrum: quod impossibile fuerit, aliquid apud eos, verbum otiosum loqui, sed ea tantum, qua de sanctis Scripturis didicerant, erant inter se conferentes, & exponentes de capitulis scripturarum, qua ad timorem Domini confirmarent & illuminarent animas eorum. Eodem sensu accipienda sunt verba B. Macarij dicentis: Impossibile est, bene credentem, & pie colentem Deum, cadere in passionem immundam, & in errorem demonum. Hoc sensu Abbas Chæremon apud Cassianum, excitat nos ad profectum in virtutibus: vt ad ipsarum virtutum amorem, perfectio mentis ascendamus ardore, vt transmigrantes in affectum boni ipsius: IMMOBILITER, quantum humana natura est possibile, quod bonum est retentemus: præsertim in occasionibus peccandi, non quaesitis, sed vitro se ingerentibus, & allicientibus ad peccatum etiam inuitos: quas, qui valde profecerunt, generose repudiant, & quauis peccando latere possint, non peccant. Da inquit S. Ambrosius, hunc anulum sapienti (scilicet anulum Gygis, quo ille videns omnes, à nemine visus stuprum Reginæ intulit) vt beneficio illius possit latere, cum deliquerit, non minus fugiet peccatorum contagium, quam si non possit latere. Non enim latebra sapienti, spes est impunitatis, sed innocentia. Denique lex iusto non est posita, sed iniustus, quia iustus legem habet mentis suæ, & equitatis, ac iustitia sua normam. Porro hæc firmitas in odio & fugâ peccati oritur ex quadam plenitudine ac abundantia acquisitarum virtutum. De quâ & hoc eius effectum sic discurret S. Basilius: Quemadmodum ciuitatis est abundantia venalium rerum copia in foro, itemque regionem abundare dicimus, qua multus referta fructibus existit; sic & anima quadam est abundantia qua omnigenâ specie bonorum operum est referta: qua primum quidem industriâ ac solerti labore percolitur, postea verò celestium imbrium frequenti irrigatione saginata, fructum tricesimum, sexagesimum, centesimum reddere, ac benedictionem assequi valet dicentem: Benedicte horrea tua, & reliquie tue.

1. r. reu. cap. 6. Rom. 8. 39.

Ruff. l. 3. n. 35.

1. 7. c. 18. n. 2. Vit. P. P. Ruf. p. 62. c. 1. Coll. 11. c. 8. fia.

1. 2. offic. cap. 3.

In Pf. 29.

Deut. 28. 5.

Rom. 8. 35.

Qui enim suam intelligit constantiam, multâ cum confidentiâ dicit, & affirmabit, se non passurum, vt ab aduersario in errorem mittatur, quasi ager plenus, cui benedixit Dominus. Et, vt supra de Paulo Apostolo dixerat: dicit diabolo contemptum: Quis nos separabit à charitate Christi?

Decimotertio, valde magnum est signum, insignis profectus, quoad diminutionem malorum, si quis etiam speciem, & signum peccati fugiat & deplorat. Inter est tua perfectionis, inquit S. Bernardus scribens ad Eugenium Papam, & malas res, & malas pariter species deuitare. In altero conscientia, in altero fama consulit: Puta tibi non licere (etsi alias fortasse liceat) quicquid male fuerit coloratum. Denique interroga maiores tuos, & dicent tibi: omni specie mala abstinete vos. Minister Domini Dominum imitatur: de quo habes: Dominus decorem induit, induit fortitudinem. Fortitudo tua, fiducia fidelis conscientia, decor tuus, splendor bona opinionis. Vestire duplicibus, quibus domesticos suos fortis illa mulier vestire consuevit. Non sit in conscientia nutans infirmitas modice fidei: non sit in samâ neuis male speciei, & vestieris duplicibus. Medicus nos, inquit S. Augustinus, Omnipotens est, & sic consuevit plagas nostras curare, vt nec cicatricum vestigium (scilicet species & signum peccati) post ipsius medicamenta remaneat. Etsi id quod fugit vel deplorat, verè non sit vllum peccatum. Hoc affectu S. Paulus Apostolus de se scripsit: Si esca scandalizet fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem scandalizem. Et: Bonum est non manducare carnem, & bibere vinum, in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur. Sic S. Tobias cum vocem balantis hædi audisset: Videte ne forte furtiuum sit, reddite eum dominis suis. Sic S. Dominicus, etiam adificationis causâ, moriens dixerit, excitans eos ad castitatis amorem, se conseruasse virginitatem, postea quasi suam virtutem vanè iactasset, confessus est, accusans se tanquam grauissimam culpæ. Sic S. Geraldus Comes, quem admodum in eius vitâ scribit S. Odo: Ita cultor interne puritatis, corporis iniquitatem refugiebat, vt ipsam solam qua dormienti acciderat, non solum balneis, sed etiam lachrymis abluerit. Sic B. Iulianus Abbas, reuebat apud Theodoretum propalari, se viuente, draconem signo Crucis à se interfectum. Sic apud eundem S. Marcianus, quantum magna posset & faceret miracula, celabat virtutem, prædonis virtutis suspectas habens machinas. Sic S. Ignatius, cum hac sola re Confessarium adiit, vt confiteretur, quia erratum cuiusdam, tribus Patribus aperisset: cum duo ad remedium adhibendum sufficerent, eis qui deliquerat, vno illo errato patefacto, apud tertium illum Patrem, nullam existimationis bonæ iacturam passus fuerit. Bonarum enim mentium est, inquit S. Gregorius, etiam ibi aliquomodo culpas suas agnoscere, vbi culpa non est.

Decimoquarto, si in peccatum lapsus, statim culpam aboleat, dolote, amore Dei, actibus contrariis & cessatione à similibus peccatis. Nam vt ait Clemens Alexandrinus: Hominis est proprium, anima expurgare oculum, castamque, & sanctam carnem suam tueri. Et cum dixisset: omnibus viribus tentandum esse, animam Deo similem reddere, post dicta varia subdit: In peccatis non diutissime immorari. Optandum fuerit, inquit S. Basilius, vt ne attu-

gamus

gamus quidem malum: secundus proinde erit nostra nauigationis cursus. si à primâ mox qualicumque experientia mali. quasi à bestia intentante plagam pestilentem ac virulentiam refrigerimus: iuxta quod à Salomone de leui & improbâ muliere scriptum est: Ne applices oculum tuum ad eam, sed respice, ne moreris. Nam in peccato morari, est sedere in cathedra pestilentia. Et S. Bernardus: Cor, inquit, sit purum, vt nihil morari intra se patiarur mali, nec modicum quidem offendiculum, tolerabile reputet, aut in conscientia sua, aut in alienâ. Qua in re S. Augustinus nauas iubet imitari. Quoniam, inquit, per angustas rimulas, aqua insudat nauicula nostra, ne impleatur sentina, & cymba mergatur, non cessetur à nauitis, ambulent manus; & quocumque, quod nauis faciant, exhauriantur sentine. Censebat enim rectè S. Augustinus, per multa venialia non expiata, deueniri ad mortalia, & sic animam veluti nauem mergi. Vnde de venialibus loquens. Quid interest ad naufragium vitium vno grauius fluctu, nauis operiatur & obruatur, an paulatim subrepens aqua in sentinam, & per negligentiam derelicta, atque contempta impleat nauem, atque submergat? Qui autem, inquit S. Gregorius, quotidie non exhaurit, quod delinquit, est minima sint peccata, que contigerint, paulatim anima repletur: Ea ergo quotidie euacuare conentur. Peccatum enim est paruum, & non capitale, si teiuis atque elemosynis non redimatur, nimis immundam animam facit, inquit S. Augustinus. Et quod peius est, vt ait S. Thomas, Frequentia peccati (venialis) dispositio, inducit ad contemptum: (qui sit peccatum mortale, de tali enim contemptu disputat) iuxta illud: Impius cum in profundum venerit peccatorum, conuenit. Merito ergo Marcus Eremita monet: Ne dimittas peccatum inaleterum, tamesi existat valde modicum, ne te postea ad malum maius, & vitium pertrahat. Etenim, inquit S. Basilius, nisi celeriter animaduertens, diabolicas esse istas insidias, easque ex animo penitus extirpaueris tuo, sine dubio, ea te à verâ, qua est ex Christo, viuendi disciplina deturbabunt, &c. Nullum omnino sit erratum, quod parui pendas, esto, quamuis illud tenuissimâ bestiolâ minutus sit, potiusq; eo magis sedulo contende, vt per penitentiam illud emendes. Statim ergo abolenda sunt ex anima. Nam etsi leue sit quoduis peccatum, multa tamen parua, magnam congregant malorum molem. Quia vt idem S. Augustinus dicit: In quotidianis peccatis, imenda est ruina multitudinis, & si non magnitudinis, quoniam non leuia sunt, quia plura. Singula ergo statim excludenda sunt ab animâ, ne cumulentur, vt enim ait Cicero: Omne malum nascens facillè opprimitur, non ita cum inueteratum est. Et ita Dominus monens S. Birgittam, dicit: Munda te à peccato omni hora, cum consilio eorum, quibus te commiseram. Et hanc esse causam, ait Abbas Serenus apud Cassianum, quod Mosès Abbas, vir singularis & incomparabilis, ob reprehensionem vnius sermonis, quem contra Macarium Abbatem disputans, paulo diutius protrahit, quadam scilicet opinionè prauentus, tam diu confessum traditus est dæmo-

ni, vt humanas egestionis, ore suo ab eo suppletus ingereret. Quod flagellum, purgationis gratiâ, se Dominus intulisse, ne scilicet in eo vel momentanei delicti macula resideret, velocitate curationis eius, atq; auctore remedij demonstrauit. Nam continud, Abbate Macario, in oratione submisso, dicto citius, nequam spiritus ab eo fugatus, abscessit. Ita Deus dilectos suos vult, quam citissimè, ab omni mundari maculâ, & immaculatos iucunde aspicere. Mundi sunt enim oculi Dei, vt ait Habacuc Propheta, ne videant malum, & respicere ad iniquitatem non poterit. Quocirca S. Antonius Abbas, inter prima monita, monachis, quos alloquebatur data, hoc etiam reliquit, teste S. Athanasio in eius vitâ: Suadebat tugi meditatione retinendum Apostoli sermonem, qui ait: Sol non occidat super iracundiam vestram. Non tantum autem super iracundiam, solem occidere non debere interpretabatur, sed & super omnia delicta hominum: ne peccatorum vnquam nostrorum, aut in nocte luna, aut in die sol, testes abscederent. Et S. Dorotheus monet: Si, vt homines super amur & labimur interdum in peccatum, studeamus statim resurgere, penitentia & lacrymis profusis in conspectu diuina bonitatis & clementia: necnon etiam pro virili parte pugnares. Ita cum respexerit Deus intentionem nostram, humilitatem, contritionem, porriget nobis manum, & faciet nobiscum misericordiam. Ita satisfit monito S. Chrysostomi dicentis: Peccatum si ad animam tuam diuertit, hospes sit non incola.

Decimoquinto, si etiam pœnarum Purgatorij obligationem diminuit, per illa opera, per que in sanctâ Ecclesiâ diminuuntur, in toto, vel in parte. Quæ autem sint illa opera, per quæ pœnæ peccatis debite abolentur, dicam in Opusculo, de modis euadendi pœnas Purgatorij. Obligatio pœnæ, est veluti immunditia legalis, quæ etsi non erat peccatum, tamen homines fœdabat, ideoque variis ceremoniis homines expiabantur. Porro inter immunditias legales erat vna, quâ Nazaraei Deo dicati polluebantur, si quis coram eis subito moreretur: & tunc præcepit Deus, vt subito in eadem die raderetur caput; ad expiandam hanc immunditiam. Maior autem immunditia est, quam peccata commissa relinquunt, ideoque citissimè abolenda. Vnde S. Bernardus ait: Sanctus Spiritus nec minimam partem, intra cordis quod possidet habitaculum, patitur residere, sed statim igne subtilissima circumspectionis excurret, Spiritus dulcis & suauis. Estque magnum Dei beneficium, in hac vitâ pro omnibus Deo satisfacere peccatis. Hinc cum Dominus dixisset Angelo: Qualem misericordiam petis sponsa mea (scilicet S. Birgittæ) Ille, inquit, anime & corporis: vt quidquid hic deliqueris, in mundo emendet, & nullum peccatum eius veniat in iudicium tuum. Respondit Dominus: Fiat secundum voluntatem tuam.

Decimosexto, Magnum & hoc est lignum profectus, si quis non tantum se à peccatis (modis supradictis) purgari, sed ardentè optet, & conetur, modis quibus potest, alios quoque ab iis esse

esse vacuos. Talis zelus non reperitur in iis, qui non proficiunt. Tales debemus omnes esse, vt noster Angelus cultos id de nobis dicere possit, quod Plinius dixit de Traiano Imperatore: *Est magnificum, quod te ab omni contagione vitiorum reprimis, ac reuocas, sed magnificentiū quod tuos. Sanē Tertullianus Christianos vult esse, repaſtantes rerum vsū, hoc est, more eorum, qui terram ad frugiferam sementem apparant, euellentes inutilia & noxia, tepurgantes ab iis quæ animi fructum impeditura videntur. Quanto magis id illis incumbit, quorum finis est, non sue tantum, sed etiam salutis & perfectionis proximorum, impense incumbere. Perfectio autem rei consistit in hoc, quod pertingat ad suum finem, inquit S. Thomas.*

Decimoſeptimū, hoc quoque est signum profectus in extirpatione ac diminutione vitiorum, si quis alienos defectus, non indignabundo animo, sed plenā commiseratione videat. *Euidens indicium est, inquit Abbas Charemon apud Cassianum, anima necdum vitiorum scibus eliquata, in criminibus alienis, affectu misericordiam non condolare, sed rigidam iudicantis tenere censuram. Nam quemadmodum perfectionem cordis poterit obtinere is, qui non habet illud, quod Apostolus plenitudinem legis consummare posse signauit: Alterutrum, inquit, onera vestra portate, & sic implebitis legem Christi: sed nec illam virtutem possidet caritatis, que non irritatur, non inflatur, non cogitat malum; qua omnia suffert, omnia sustinet, &c. Sic & S. Hieronymus: Qui, inquit, criminibus alterius, non affectu misericordiam condolare, sed iudicantis maullu tenere censuram, ostendit se, necdum vitiorum scibus eliquatum, neque auditu diuinæ misericordiam existere dignum. Vera enim iustitia, vt scribit S. Gregorius Papa, compassionem habet, falsa verò indignationem. Cū autem perfecta caritas sit perfecta iustitia, vt ait S. Augustinus, Ideo perfecta caritas, inquit S. Chrysostomus, alii aureū, omnium quos complectitur, vitia regit. His modis euelluntur peccata, ac mala diminuuntur primi generis. Qui ergo vult cognoscere an attigerit primum gradum profectus, examinet se circa hæc septemdecim puncta; circa quæ si non inuenerit se profecisse, conetur deinceps primi generis mala, in se per euulsionem, à Spiritu sancto per Ieremiam commendatam, diminueret.*

CAPVT SECVNDVM.

Quibus modis sint diminuenda peccata.

58. **P**orro quis modus in extirpatione & diminutione vitiorum tenendus sit, docet Abbas Serapion apud Cassianum Collatione quinta, & duo monita præclara tradit.

Primum habetur cap. 10. *Oho, inquit, vitia, licet diuersos ortus, ac dissimiles efficientias habeant, sex tamen priora, id est, Gastrimargia, Fornicatio, Philargyria, Ira, Tristitia, Acedia, quadam inter se con-*

nexione, & vt ita dixerim concatenatione, connexa sunt, ita vt prioris exuberantia, sequentis efficiatur exordium. Nam de abundantia Gastrimargia, Fornicationem, de Fornicatione, Philargyriam; de Philargyria, Iræ; de Iræ Tristitiam; de Tristitia, Acediam, necesse est pullulare, ideòq, simili contra hæc modo, atque eadem ratione pugnandum est, & à precedentibus semper aduersus sequentia, oportet nos inire certamina. Facilius enim cuiuslibet arboris, noxia latitudo ac proceritas exareſcit si antea radices eius quibus innititur, vel nudata fuerint, vel succisa. Et infestantes humores aquarum, continuò siccabuntur, cū generator earum sors, ac profluens vena, solerti industria fuerint obiu-rata. Quamobrem vt Acedia vincatur, ante Tristitia superanda est; & vt Tristitia propellatur, Ira prius extrudenda est; & vt extrudatur Ira, Philargyria calcanda est; & vt euellatur Philargyria Fornicatio compesenda est; vt Fornicatio subruatur, Gastrimargia vitium est castigandum. Residua verò duo, id est, Cenodoxia, & superbia, sibi quidem similiter, illa quæ de superioribus vitiis diximus, ratione iunguntur, ita vt incrementum prioris, ortus efficiatur alterius. Cenodoxia enim exuberantia, superbia somitem parit. Sed ab illis sex prioribus vitiis, penitus dissident, nec simili cum eis societate fœderantur. Siquidem non solum nullam ex illis occasione sui generationis accipiunt, sed etiam contrario modo, atque ordine, suscitantur. Nam illi euulsis, hæc vehementius fructificant, & illorum morte viuacius pullulant, atque succrescunt. Vnde etiam diuerso modo ab his duobus vitiis impugnamur. In vno quodque enim illorum, sex vitiorum, tunc incidimus, cū à precedentibus illorum fuerimus elisi: in hoc verò duo, victores, & vel maxime post triumphos, periclitamur incurere. Omnia igitur vitia, quemadmodum incremento precedentium generantur, ita illorum diminutione purgantur. Et hæc ratione, vt superbia possit excludi, Cenodoxia est profocanda. Et ita semper prioribus superatis, sequentia conquiescent, & extinctione precedentium, residua passionis, absque labore marcescent. Et licet hæc que prædiximus octo vitia illa quæ commemorauimus ratione, inuicem sibi connexa, atque permixta sint, specialius tamen, in quatuor coniugationes, & copulas diuiduntur. Gastrimargia namque Fornicatio, peculiari consortio fœderatur; Philargyria Ira; Tristitia Acedia: Cenodoxia superbia familiariter coniugatur. Et quidem hæc vltima Serapionis doctrina, vniuersaliter sumpta, verissima est & in omnibus hominibus locum habet: sed altera de origine & dependentia vitiorum ab eo commemoratorum, non est vniuersaliter vera, sed vt plurimum, & tantum in aliquibus. Nam in aliis, alio profus modo & ordine, vni vitium ab altero profluere, & veluti gigni experientia certa demonstrat. Ideo, vt narret S. Ioannes Climacus, cū ab antiquis Patribus g. 11. doceri petisset, quod vitium, ex quâ progenie traheret? Illi inquit, me blandè & placidissime edocentes aiebant, nullum ordinem aut prudentiam rationem, inesse rebus stultis: sed omnem profus peruersionem, atque inconstantiam, atque id mihi veris exemplis, & ratio-